

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Генчо Василев Вълчев

относно дисертационен труд на тема
**„Подходи за управление и консултиране в специалното образование при
възрастни с интелектуални нарушения“**

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” в професионално
направление 1.2 Педагогика (Специална педагогика)

Докторант: Александра Андреу
Научен ръководител: доц. д-р Данка Щерева

Съответствие на процедурата с действащата нормативна уредба

Със заповед № 38-683/05.11.2025 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ по процедура за защита на дисертационен труд на тема **„Подходи за управление и консултиране в специалното образование при възрастни с интелектуални нарушения“** на **Александра Андреу**, редовен докторант по професионално направление 1.2. Педагогика /Специална педагогика/ с обучение на английски език, с научен ръководител **доц. д-р Данка Щерева**, за присъждане на образователната и научна степен „доктор”, съм определен за член на научно жури за тази защита.

Представеният за оценяване и изработване на становище комплект материали е във формат и със съдържание, съответстващи на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св.Климент Охридски”. Освен дисертационния труд (на английски език) са приложени Автореферат (на български и английски езици), актуално CV на докторанта, публикации по темата на дисертационния труд, административни документи.

Успешно е преминала проверката за оригиналност на текста и покриване на минималните национални изисквания.

Актуалност на проблематиката на дисертационния труд

Актуалността на изследваната проблематика е аргументирана от значимостта на няколко съдържателни ракурса, дефиниращи параметрите на научната област, в която е развито дисертационното изследване: 1)

Образованието е ключов фактор за постигане на равенство, предоставяйки възможности за заетост, здраве, участие в обществото и по-добро качество на живот.; 2) Образованието на възрастни с увреждания е маркер за развитието на обществото, като допринася за гражданското равенство и социалната кохезия; 3) Консултирането има ключова роля в процеса на подкрепа на хората с увреждания при справянето им със социални, икономически и психологически проблеми чрез развитието на тяхната личност и самосъзнание.

В този контекст актуалността на темата и нейната дисертабилност са извън съмнение.

Структура и съдържание на дисертационния труд

Дизайнът на дисертационния труд е с модернизирана, но все пак класическа структура и включва *Въведение*, две основни обособени части: *Част Първа: Теоретични подходи* – съдържа теоретичен обзор по проблемите на изследването (включва 2 параграфа, структурирани като глави, съобразно параметрите на проблематиката); *Част Втора: Методология на изследването - Изследователски подход* (включва 3 параграфа и съдържа описание на процедурата на изследване (методологическите параметри и изследователската програма); анализ на резултатите от изследването и интерпретация на получените данни; авторски предложения и препоръки за интегрирани образователни стратегии и създаване на подкрепяща учебна среда, която помага на хората с интелектуални нарушения да достигнат пълния си потенциал); *Списък на ползваните информационни източници, 2 Приложения*.

Дисертационният труд съдържа 227 страници текст, от които 186 които представляват същинската част на разработката. В текста са включени 27 таблици и 13 фигури. В структурно отношение дисертацията е логично построена и добре балансирана.

Структурата и съдържанието на Първа част (всъщност литературният обзор на проблематиката започва още във Въведението) на дисертационния труд са демонстрация на добра информираност и познаване на базисната и актуалната научната проблематика в двете направления, върху които е изградена концепцията на изследването:

- 1) Образованието на възрастни с увреждания и организация на тяхната образователна среда, с акценти върху:
 - Приносът на ученето през целия живот за подобряване живота на хората с интелектуални нарушения;
 - Модели и стилове на управление на институциите за образование на възрастни за хора с интелектуални нарушения;
 - Ролята и приносът на директора за по-ефективното функциониране на структурите за образование на възрастни за хора с интелектуални нарушения.
- 2) Консултиране на възрастни с интелектуални нарушения, с акценти върху:
 - Ползи от консултирането за възрастни с интелектуални нарушения;
 - Препятствия, които възникват по време на консултантския процес и начини за тяхното преодоляване;
 - Ролята и характеристиките на консултанта на възрастни с интелектуални нарушения.

Извършен е анализ на стратегиите за педагогическа и терапевтична интервенция за подобряване на обучението и статуса на възрастни с интелектуални нарушения.

Доброто познаване на образователния ресурс на възрастните с интелектуални нарушения, детерминирани от спецификата на техния когнитивен ресурс е обвързано с достатъчни компетенции в областта на интервенционните стратегии за обучение на тази група хора и организация на тяхната образователна среда, както и с консултирането на възрастни с интелектуални нарушения.

Подходът към селектиране, систематизиране и анализ на научната информация показва познаване на конкретната проблематика, както и формирано умение за работа с източници на научна информация.

Изследователската програма е представена във втората обособена част (Глава Трета) на дисертационната разработка. Целите и задачите на изследването (анонсирани още във въведението) напълно кореспондират с

декларираните 5 работни хипотези. Те са коректно формулирани и определят акцентите на изследователската програма.

Изследователската програма е детайлно разработена и в конструктивен план представлява структура изследователски фази. Емпиричното изследване е с добре обмислени хронологични параметри. Изследователският процес продължава седем месеца (от юли 2024 г. до януари 2025 г.).

Преди основното изследване е проведено пилотно проучване с участието на 20 преподаватели, които отговарят на въпросника, и 2 директори, които отговарят на интервюто. През този период се провеждат срещите за интервюта с директорите и консултантите на образователните структури за възрастни с интелектуални нарушения.

За реализиране на целите и задачите на изследователската програма е приложено смесено изследване (качествено и количествено) в специализирани образователни заведения за възрастни с интелектуални нарушения в Гърция, в географския регион Централна Гърция. Извадката е формирана чрез планирана селекция и се състои от 120 преподаватели в специализирани образователни заведения за възрастни с интелектуални нарушения (количествено изследване) и 12 директори и консултанти на тези заведения (качествено изследване).

Инструментариума е разработен прецизно, изследователските процедури са коректно и детайлно описани. За целите на изследването са използвани въпросници и полуструктурирани интервюта. Използваните статистически методи за обработка на данни са адекватни на целите на изследването. SPSS (версия 21).

Резултатите от изследването са представени в обособена структурна част на дисертацията: представен е количествен и качествен анализ на резултатите, авторски предложения и препоръки, дискусия върху резултатите от изследването. Диференциацията на акцентните направления на анализа е съобразно целта на изследването. Статистическите методи са с висока точност и дават възможност за вариативен анализ на данните. Интерпретацията на данните е извършена компетентно, направените обобщения и изводи са сериозна база за направените препоръки.

Научнотеоретични и практико-приложни приноси

Приносите са представени само в дисертационния труд, но отсъстват в автореферата.

Приносите на дисертационния труд на Александра Андреу са с комплексен характер:

1) към научната теория по проблема за приносът на ученето през целия живот за подобряване живота на възрастните с интелектуални нарушения, както и за консултирането на възрастните с интелектуални нарушения за подобряване на техния социален статус.

2) приноси с практико-приложен характер, с акцент върху образованието на възрастни с интелектуални нарушения чрез изследване на управленските и консултативните подходи.

Приемам валидността на приносите, които Александра Андреу е формулирала със забележката, че формулировките можеха да бъдат по-прецизни. Отдавам неточностите на лингвистични дефицити и не ги приемам като слабост на разработката.

Искам да отбележа, че при представяне на приносите на дисертационния труд докторантът е бил обективен и не е преувеличил достойнствата на дисертацията.

Автореферат

Авторефератът е във формат и със съдържание, които отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св.Климент Охридски“. Съдържанието му точно отразява представения дисертационен труд.

Публикации по темата на дисертацията (съдържание и изпълнение на наукометричните изисквания).

Представени са 7 публикации по темата на дисертационния труд (пет в съавторство с научния ръководител и две самостоятелни). Съдържанието на публикациите е в съответствие с проблемните области, обхванати в разработката. По този показател нормативните наукометрични изисквания са изпълнени.

Лични впечатления

Не познавам докторанта Александра Андреу и нямам лични впечатления.

Бележки, препоръки и въпроси

Интересен изследователски подход е поставянето на изследователски въпроси в методологията на изследването и не оспорвам неговата модерност и ефективност.

Заклучение

Оценката ми на представения дисертационен труд се базира на следните маркери:

1. Съответствие с регламентите на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св.Климент Охридски”. – *Представения труд и публикации напълно съответстват на нормативните изисквания.*

2. Приноси. - *Научните резултати, постигнати в дисертационния труд са значими за специалнопедагогическата теория и практика.*

3. Дизайн. – *Структурирането на съдържанието и оформлението са извършени прецизно и компетентно.*

Докторантът Александра Андреу притежава необходимия ресурс от теоретични знания и професионални умения по научна специалност Специална педагогика и демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да даде положителен вот за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на Александра Андреу в област на висше образование 1.Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика.

12.01.2026г.

гр. Стара Загора

Доц.д-р Генчо Вълчев